

Гайдучок Тетяна

к.е.н, доцент

Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних ринкових умовах підприємства здійснюють свою діяльність з метою отримання відповідного доходу, що свідчить про те, що продукція знайшла свого споживача і вона відповідає встановленим вимогам та попиту ринку. Дохід від реалізації продукції виступає основним джерелом прибутку, який повинен забезпечити розвиток підприємства, створює визначені гарантії для подальшого існування підприємства, допомагає переборювати наслідки економічного ризику. Однак в умовах економічної, соціальної нестабільності, політичної невизначеності отримання запланованої величини прибутку ускладнено. Це спонукає підприємства до пошуку нових моделей управління доходами, в основі яких постає питання удосконалення обліку доходів від реалізації продукції.

Проблема удосконалення обліку доходів від реалізації продукції в останній час – одна з найбільш дискутованих у сфері фінансового менеджменту. Об'єктивна необхідність обґрунтування організації та методології обліку доходів багато в чому визначає можливість ефективного функціонування підприємства у майбутньому.

Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених, слід відзначити, що окремі питання удосконалення обліку доходів від реалізації продукції в умовах переходу до міжнародних стандартів обліку і аудиту потребують подальшого науково-практичного дослідження та уточнення.

Категорія доходу є однією з найскладніших в економічній науці. Вона була предметом широких дискусій серед представників різних економічних шкіл та напрямків, яка знаходить своє відображення і в наукових працях багатьох сучасних дослідників.

На сучасному етапі наукових досліджень категорії «дохід» акцент робиться на поглиблення теоретичних і методичних аспектів формування, розподілу та використання доходу на рівні окремих суб'єктів господарювання. Поняття «дохід підприємства» висвітлюється в наукових працях багатьох сучасних вчених-економістів, зокрема: І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутинця, Є.В. Мниха, В.О. Озерана, В.І. Блонської, Л.Г. Мельника, Т.Г. Камінської, Н.М. Шмиголя та інших. Однак і на сьогодні серед науковців не сформувався єдиної та однозначної думки щодо економічної сутності поняття доходу; визначення особливостей формування доходів підприємства в процесі його операційної діяльності тощо.

Тлумачення категорії доходу підприємства у науковій літературі базується загалом на двох принципових підходах, які визначають його зміст, як у широкому, так і вузькому розумінні. В свою чергу, широке розуміння змісту цього поняття охоплює економічний та бухгалтерський підхід до його

визначення.

Підґрунтям економічного підходу щодо визначення поняття доходу є термін «виручка», тобто обсяг продажу виробленої підприємством продукції. Інколи цей термін ототожнюється з поняттям «дохід підприємства», що містить з останнього такі притаманні йому елементи, як отримана орендна плата (під час надання в оренду основних засобів), роялті (отримані підприємством платежі за використання його інноваційного продукту, торгової марки тощо), дивіденди та відсотки і т.д. Тому очевидно, що поняття «дохід підприємства» потрібно розглядати надто ширше, ніж «виручка від продажу продукції». Найбільш поширеним серед сучасних економістів стало визначення поняття «дохід підприємства» як суми грошової виручки від реалізації продукції і майна, а також від здійснення позареалізаційних операцій.

У вітчизняному бухгалтерському обліку методологічною основою формування інформації про доходи є П(С)БО 15 «Дохід» [3] та П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» [4]. Зокрема, П(С)БО 15 «Дохід» відповідає МСБО 18 «Дохід» та містить елементи МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу». Відповідно до МСБО 18 «Дохід», доходом визнається валове надходження економічних вигод протягом певного періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає внаслідок цього надходження, а не внаслідок внесків учасників капіталу [2].

Головна відмінність між МСБО і П(С)БО полягає у скороченій формі останнього. Тобто під час складання національних стандартів деякі аспекти були повністю не розкриті [6].

Основними причинами наявності деяких розбіжностей у методологічних засадах регламентування аспекту визнання доходу національними П(С)БО до МСБО, погоджуючись з думкою Р.Е. Федіва, вважаємо: надмірне державне регламентування цього процесу, невідповідність рівня розвитку економічних зв'язків між суб'єктами господарювання, відсутність механізму здійснення гарантій щодо виконання зобов'язань сторін взаємодії тощо [6].

На відміну від широкого трактування категорії «дохід підприємства» як за економічним, так і за бухгалтерським підходом, вузьке трактування цього поняття істотно обмежує його зміст за кількісними параметрами. Економісти, що притримуються цього підходу (зокрема М.С. Абрютіна, Ю.І. Продіус) зводять поняття «дохід підприємства» до тієї частини валової виручки і результатів позареалізаційних операцій, що охоплює лише витрати на оплату праці та прибуток [1, 5].

Таким чином, найбільш узагальнюючим, прийнятним з погляду використання у термінології визначенням поняття доходу можна вважати таке визначення: «Дохід підприємства – це збільшення економічних вигід внаслідок надходження активів і/або погашення зобов'язань, що приводить до зростання капіталу підприємства, за винятком внесків учасників, та отримане внаслідок використання у господарському процесі залучених економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику». Таке тлумачення сутності доходу, на наш погляд, в значній мірі відповідає чинним нормативно-

правовим документам та враховує його значення в розвитку діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Аброти́на М.С. Экономика предприятия: учеб. / М.С. Абрютина. – М.: Дело и Сервис, 2004. – 528 с.
2. МСБО 18 «Дохід»: за даними Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.minfin.gov.ua/document/92429/МСБО 18.pdf](http://www.minfin.gov.ua/document/92429/МСБО_18.pdf).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 29 листопада 1999 р., № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0860-99>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Фінансові результати»: затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 31 березня 1999 р., № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 31.12.1999р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
6. Федів Р.Є Реформування обліку фінансових результатів діяльності бюджетних установ / Р.Є. Федів // 3б наук. праць ЧДТУ. – 2009. – № 21 – С. 112-116.

